

Michael Moser

University of Vienna, Vienna; Pázmány Péter Catholic University, Budapest

“SURZHYK” OR “SURZHYKS”?

During the past few years “surzhyk,” i.e. mixed Ukrainian-Russian speech, has become a very “fashionable” topic of Ukrainian studies. Records of authentic “surzhyk” speech reveal that the grade of variation in the sphere of mixed Ukrainian-Russian codes is so high that it barely makes sense to treat “surzhyk” as a separate code. Almost all elements that are used in any of the varieties of Ukrainian and Russian can occur in “surzhyk,” and almost all combinations of these elements are possible. Any degree of code switching and mixing can be labelled as “surzhyk.” Since “surzhyk” varieties do not constitute a separate code, any statistical surveys that include the category “surzyk” evoke skepticism.

Key words: *surzhyk, language code.*

Мовна мозаїка

ГОГОЛЬ-ФЕСТ, БАНДЕР-ФЕСТ, МАЗЕПА-ФЕСТ... ЩО ЦЕ?

У культурно-мистецькому житті України відбуваються фестивалі, присвячені пропаганді творчого доробку відомих діячів світової та української культури, а також письменників, державних діячів та інших видатних постатей. Для найменування таких фестивалів придумали нову назву, яку беруть у лапки. До неї входить прізвище людини та іншомовний компонент *фест* (скорочення від *фестиваль*), який пишуть із прізвищем переважно через дефіс, рідше – разом з малою чи великою літери, напр.: *17 вересня в Києві в експоцентрі «ВДНГ» почався фестиваль сучасних мистецтв «Гогольфест-2015»* (Радіо «Свобода», 17.09.2015); *21 вересня в неробочому цеху київського заводу металоконструкцій відкрили фестиваль «ГогольФест»* (Газета по-українськи, 22.09.2012); *Фінансові негаразди стали причиною того, що з 2010 року в Полтаві на Співочому полі ім. Марусі Чурай не відбувається рок-фестиваль «Мазепа-Фест»* (Полтавщина, 02.08.2013); *«Ідея увічнення українського гетьмана Івана Мазепи у бронзі народилася під час одного з «Мазепа-фестів» (ми провели в Полтаві дев'ять таких фестивалів), – пригадує ініціатор створення пам'ятника... Микола Кульчинський (Україна молода, 16 – 17.10.2015); Міжнародний фестиваль «Бандерфест-2009» пройшов 17–19 липня на Буковині (Замкова гора, 23.07.2009).* Таке найменування фестивалів не органічне для української мови, незрозуміле для багатьох читачів та слухачів. Нічим не вмотивований і його теперішній правопис: ні через дефіс, адже *фест* не можна вважати прикладкою до прізвища, бо немає в українській мові самостійного іменника *фест*, що виділяв би якусь характерну ознаку такої власної назви (пор. відомі українські: *Шельменко-денщик, Терещенки-цукроварники, Симиренки-меценати, Ханенки-колекціонери*), ні разом із прізвищем. В українському вжитку такі культурно-мистецькі зібрання звичасно називати фестивалями. Нове найменування фестивалів неприйнятне, бо його утворення і правопис суперечать нормам сучасної української літературної мови.

Катерина Городенська

9. *Свойкин К.Б.* Структурная функция цитаты в научной коммуникации // Традиции и новаторство в гуманитарных исследованиях: Сб. науч. тр. — Саранск: Изд-во МГУ им. Н.П. Огарева, 2002. — С. 106—109.
10. *Славгородская Л.В.* О диалогизации научной прозы // Стиль научной речи / Отв. ред. Е.С. Троянская. — М.: Наука, 1978. — 280 с.
11. *Франко І.* Зібрання творів у п'ятдесяти томах: Наукові праці. Томи 44-47. (Том 44, книга 1. Економічні праці (1878—1887). — К.: Наукова думка, 1984. — 767 с.
12. *Франко І.* Зібрання творів у п'ятдесяти томах: Наукові праці. Томи 44-47. (Том 44, книга 2. Економічні праці (1878—1887). — К.: Наукова думка, 1984. — 694 с.
13. *Химик В.В.* Категория субъективности в современном русском языке (эгоцентрический потенциал субъектных компонентов высказывания): Автореф. дисс. ... докт. филол. наук: 10.02.01 — русский язык / Химик В.В. — СПб. 1991. — 33 с.
14. *Чернявская В.Е.* Научный текст и его филологическая интерпретация. — СПб., 2002.

Статтю отримано 30.11.2015

Zoriana Vysotska

Odesa National Economic University, Odesa

DIALOGISM OF THE LANGUAGE OF IVAN FRANKO'S ECONOMIC ARTICLES

The concept of dialogism scientific language is uncovered in the article. Its functioning within the scientific style is considered on the example of Ivan Franko scientific works. The citing is investigated as demonstration of the scientific language dialogism. The main dialogical functions of the quotation in the scientific text are determined. The manners of the quotation marking and their functions as so as dialogical properties of pronouns in the economic works by I. Franko are investigated.

Key words: *scientific language dialogism, quotation, explicit (citing) and implicit (reference to the author) forms of quotation, direct and indirect types of quotation, dialogical properties of pronouns.*

Мовна мозаїка

САЙТ І ВЕБ-САЙТ У РОДОВОМУ ВІДМІНКУ ОДНИНИ

Новітні орфографічні словники української мови подають різні закінчення родового відмінка однини для іменників *сайт* і *веб-сайт*, а саме: *сайта* і *веб-сайту*. Фахівці вважають їх синонімічними, бо вони виражають загальне значення 'місце в Інтернеті, в інформаційному просторі'. Іменники з таким значенням у цій відмінковій формі повинні мати закінчення *-у* (див.: Український правопис, § 48, п. 2, д).

Отже, у родовому відмінку однини потрібно писати *сайту, веб-сайту*.

Катерина Городенська

To gain this end the author has attempted to analyse the views of oversea and local researchers as to the essence of coloronyms as original linguistic universals, that at last enabled to find out their content and functional setting and also to make own conclusions concerning the filling of this concept. In particular, it is stated that a colour becomes a special sign which regardless of the method of its presentation (verbal or visual) is oriented to the addressee and is a valuable element of the communicative system. It makes our perception easier and allows to come into the consciousness of any addressee, for example, the consumer of a definite tourist product, at the level of some perceptible phenomena. Tourist term system has a “colour” expressiveness, where coloronym is conceptually meaningful and the concept is terminological.

Key words: *coloronym, specific tourism lexicon, professional communication, intercultural communication.*

Мовна мозаїка

АТОШНИК і АТОВЕЦЬ

Антитерористична операція спричинила появу пов’язаних із нею слів. Спочатку утворили специфічну ініціальну аббревіатуру *АТО*, у якій поєднали перші звуки префікса *анти-* прикметника *терористична* та іменника *операція*. Згодом з’явилися однослівні назви учасників *АТО* — *АТОшник* (*атошник*) і *АТовець* (*атовець*), напр.: *...обіцяну «верхами» землю АТОшникам фактично не виділяють...* (Україна молода, 01.12.2015); *Центр допомоги АТОВцям створили на Черкащині* (Про село, 08.10.2015); *На Вінниччині протези атовцям роблять з пластикових кришок* (www.vn.dero.ua); *У Ватутіному зустріли АТОВця, який більше року перебував на фронті* (Нова доба, 18.09.2015). Назву *атошник* утворено за зразком російської мови, бо саме для неї характерні найменування осіб на *-шник* від аббревіатур, що закінчуються голосним, пор. рос.: *ГАИ* — *гаишник*, *ПТУ* — *петеушник*, *КПИ* — *капеишник*. Назва *атовець* відповідає українському зразкові відаббревіатурного творення, оскільки в ній суфікс *-ець* приєднаний до твірної основи *АТО* за допомогою структурної прокладки *-ов-*, що усуває збіг голосник *о* та *е* на словотвірному стикові, пор. такі самі: *НАТО* — *натовець*, *сільно* — *сільновець*.

Отже, українською мовою учасника *АТО* правильно називати **атовець**.

Катерина Городенська

У 15-й рік свого функціонування Науковий центр з історії українського мовознавства при Ніжинському державному університеті імені М. Гоголя у жовтні 2016 року на базі кафедри української мови планує провести наукове зібрання, присвячене світлій пам'яті академіка НАПН, доктора філологічних наук, професора, випускника Ніжинської вищої школи 1958 року Арнольда Панасовича Грищенка (до 80-річчя від дня народження видатного мовознавця).

Тісна співпраця Центру з Інститутом української мови, Інститутом мовознавства імені О. Потебні НАН України, провідними мовознавчими кафедрами університетів нашої держави, наукові зв'язки із закордонними вищими навчальними закладами (Польща, Білорусь, Росія, Грузія) дають упевненість в ефективності функціонування Центру, важливості його ролі в актуалізації студій з історії української мовознавчої науки, у подоланні її «білих плям» та реабілітації окремих українських вчених-мовознавців, які були репресовані за часів тоталітаризму.

Статтю отримано 03.12.2015

Nadiia Boyko, Stanislav Zinchenko
Nizhyn Gogol State University, Nizhyn

SCIENTIFIC CENTER OF HISTORY OF UKRAINIAN LINGUISTICS
AT THE DEPARTMENT UKRAINIAN LANGUAGE OF NIZHYN
GOGOL STATE UNIVERSITY

The article concentrates on the main stages in development of the Scientific Center for the History of Ukrainian Linguistics. The core aims and tasks as well as the key activities of this Center are described and analyzed.

Key words: *scientific center, regional linguistic research, conference, history of the Ukrainian linguistics.*

Мовна мозаїка

ЗАТУЛІВІТЕР ЧИ ЗАТУЛІВІТЕР?

У наголошенні складних прізвищ, перша частина яких має форму II особи однини наказового способу дієслова, спостерігаємо непослідовність: одні наголошують голосний **-и**, що є закінченням такої форми (пор.: *Затулівітер, Тягнірядно, Тягнібік, Колівушко*), або будь-який голосний у дієслівних формах наказового способу з нульовим закінченням (пор.: *Перебийніс, Убийвовк, Підкуймуха, Неїжмак*), інші — голосний іменникового кореня (*Затулівітер, Тягнібік, Коливушко, Убийвовк, Підкуймуха, Неїжмак*) чи іменникове закінчення (*Тягнірядно*). Зважаючи на те, що в дієслівно-іменникових словосполученнях, на яких сформовані такі складні прізвища, логічний наголос припадає на форму наказового способу дієслова, маємо підстави наголошувати голосний цієї форми, що посприяє послідовності наголошення їх в українській мові, пор.: *Затулівітер, Тягнірядно, Тягнібік, Колівушко, Перебийніс, Убийвовк, Підкуймуха, Неїжмак*.

Катерина Городенська

граматики, — зауважує Ю.Д. Апресян, — становить правило, а одиницю словника — лексема. Принцип інтегральності вимагає, щоб множина правил і множина словникових статей лексем були узгоджені одна з одною за типами лінгвістичної інформації і за формальними способами її запису. Лише за цієї умови вони зможуть взаємодіяти одна з одною так, щоб лінгвістичний опис у цілому «вичерпував знання даної мови» (с. 35).

Безперечно, що ближче і детальніше знайомство з матеріалами тому «Дієслівний вид: Граматичне значення і контекст» збагатить українських граматистів новим фактичним матеріалом і ідеями, дасть їм можливість побачити проблеми вивчення граматичного ладу української мови, зокрема категорії виду, в загальнослов'янському і загальносвіттовому контексті.

Статтю отримано 08.12.2015

Ievgeniia Karpilovska

Institute of the Ukrainian language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

GRAMMATICAL DISCUSSIONS IN THE MODERN SLAVISTICS

Review on: Verbal Aspect: Grammatical Meaning and Context / Ed. by R. Benacchio. — München — Berlin — Washington / D.C.: Verlag Otto Sagner, 2015. — 609 p.

The problems of the Slavic verb aspect are the object of discussion in this annotation. The importance of comparative wide analysis of this language category with the relation to other categories and language processes are determined.

Мовна мозаїка

СТАЛАСЯ ДОРОЖНЬО-ТРАНСПОРТНА ПРИГОДА, АБО ДТП

Газети або радіо майже щодня повідомляють про надзвичайну дорожньо-транспортну пригоду, яку називають аббревіатурою *ДТП*. Залежні від цієї аббревіатури прикметники (займенники) та поєднувані з нею дієслова у формі минулого часу свідчать про зарахування її до середнього роду, пор.: *Чоловік... став випадковим свідком цього ДТП* (Україна молода, 13—14 січня 2016); *Резонансне ДТП сталося в Києві біля кафе...* (Українське радіо). Проте в українській мові аббревіатура *ДТП* не може мати граматичного значення середнього роду, бо в розгорнутій назві, співвідносній з нею, стрижневе слово *пригода* є іменником жіночого роду, пор.: *дорожньо-транспортна пригода*. У російській мові ця аббревіатура середнього роду, якого надав їй стрижневий іменник *происшествие* розгорнутої назви *дорожно-транспортное происшествие*. Очевидно, під її впливом українську аббревіатуру *ДТП* і вживають зі значенням середнього роду. Можливо, такого значення вона набула як буквена аббревіатура, наприкінці якої вимовляють *е*, пор.: *ДеТеПе*.

Зважаючи на те, що граматичний рід аббревіатур визначають переважно за родовою належністю стрижневого слова їхніх розгорнутих назв, аббревіатурі *ДТП* треба надати граматичного значення жіночого роду. Відповідно рекомендуємо вживати: *Ця дорожньо-транспортна пригода сталася опівночі* і *Ця ДТП сталася опівночі*; *Причини нічної дорожньо-транспортної пригоди з'ясовують* і *Причини нічної ДТП з'ясовують*.

Катерина Городенська

4. Пономаренко А.Ю. Лінгвофеномен фундатора національної літературної мови: естетико-соціальні проєкції // Українська мова. — 2015. — № 3(55). — С. 37 — 44.
5. Тимошенко П.Д. Студії над мовою Тараса Шевченка / Інститут української мови НАН України. — К.: КММ, 2013. — 224 с.
6. Толстой Н.И. История и структура славянских языков. — М.: Наука, 1988. — 239 с.
7. Трубецкой Н.С. Общеславянский элемент в русской культуре // К проблеме русского самопознания. — М., 1927. — С. 54 — 94.
8. Шевельов Юрій. Вибрані праці: У 2 кн. Кн. I. Мовознавство / Упоряд. Л. Масенко. — К.: Вид. дім «Киево-Могилянська академія», 2008. — 583 с.

Статтю отримано 13.05.2015

Uliana Shtandenko

Institute of Ukrainian language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

BECOMING OF NATIONAL LITERARY LANGUAGES

Review on: A. Ponomarenko's article «Linguistic Phenomenon of a founder of the national literary language: the aesthetic-social projections» // Ukrainian language. — 2015. — № 3(55). — P. 37 — 44. (in Ukraine).

The article is devoted to the formation of Ukrainian and Russian national literary languages. Specified on the phenomenon of linguistic creativity of individuals T. Shevchenko and O. Pushkin, the nature of ethnic identity and self-knowledge, of historical and cultural and linguistic environment in which grew and formed the two poets. The article proves why the fate of the Ukrainian literary language defined creativity of T. Shevchenko, and the fate of Russian literary language — creativity of O. Pushkin.

Key words: national literary language, founder of the national literary language.

Мовна мозаїка

ВЕЛИКА І МАЛА ЛІТЕРИ В НАЗВАХ СУДІВ

Якщо назви *Верховний Суд України, Конституційний Суд України* пишуть безпомилково, то в правописі інших назв, що входять до системи судів загальної юрисдикції України, спостерігаємо плутанину: або перше слово в них пишуть з великої літери, а друге — з малої, або обоє слів — з малої літери. Серед таких — *Апеляційний суд і апеляційний суд, Господарський суд і господарський суд*. Пишучи ці назви, потрібно зважати на значення, з яким їх ужито. В офіційному найменуванні апеляційного та господарського суду міста, району чи області відповідно до § 38, п. 14 а) чинного «Українського правопису» перше слово потрібно писати з великої літери, напр.: *Апеляційний суд м. Києва; Апеляційний суд Київської області; Господарський суд Київської області*. У ситуації, коли назви *апеляційний суд, господарський суд* не пов'язані з конкретними установами, тобто є загальними назвами відповідних типів юридичних установ, перше слово в них пишемо з малої літери, напр.: *Ці питання в компетенції апеляційного (господарського) суду; Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди* (Із Конституції України).

Отже, з *великої літери* пишемо перше слово в офіційній назві апеляційного та господарського суду міста, району чи області і з *малої* — їхні назви в системі судів загальної юрисдикції.

Катерина Городенська

тики», **Д. Благоевої** (Софія) «Бібліографічна інформаційна система з болгарської лексикології, фразеології та лексикографії», **Ю. Бегілової** «Словацька бібліографія, бібліографія мовознавства та мовна норма» та **Я. Вахтарчик** (обидві — Братислава) «Чи словацька мовознавча продукція є скоріше в стилі Enemy Unknown (Незнайомий ворог) або Civilization V (Цивілізація V)? Кілька збігів у словацьких наукових часописах і стратегічних іграх».

Засідання тематичних блоків завершувала плідна, зацікавлена й жвава дискусія. Роботу конференції підсумувала в своєму заключному виступі голова Програмного комітету проф. **Б. Бояр** (Варшава), яка підкреслила важливість таких конференцій для розробників інформаційно-пошукових систем, зокрема Базис світового слов'ястичного мовознавства iSybislaw і для тих, хто працює над теоретичними мовознавчими проблемами, зокрема термінологічними. Плідність співпраці з термінологами відзначила керівник проекту **iSybislaw** З.Е. Руднік-Карватова. Матеріали конференції незабаром будуть опубліковані в друкованому органі Інституту слов'ястики ПАН — часописі «Studia z Filologii Polskiej i Siowiańskiej».

Статтю отримано 08.12.2015

Iuliia Romaniuk

Institute of the Ukrainian language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

INTERNATIONAL SCIENTIFIC WORKSHOP “MODERN SYSTEMS OF SLAVISTIC BIBLIOGRAPHIC INFORMATION — TODAY AND TOMORROW” (under the honorary patronage of the International Committee of Slavistic, Warsaw, Poland, 8—9 October 2015)

Reports that were done at the International Scientific Workshop “Modern Systems of Slavistic Bibliographic information — today and Tomorrow” (Warsaw) are the object of discussion. They shown the wide spectrum of trends and problems in the modern field of Slavistic informative retrieval bibliographic systems.

Мовна мозаїка

ЩО МІЖ НИМИ: ДЕФІС, КОМА ЧИ ТИРЕ?

Для розмежування чого-небудь у межах однорідного, спільного, подібного використовують або літери, які пишуть після тієї самої цифри, або цифри, що їх поєднують з тим самим іменниковим словом. Як засвідчує практика, такі найменування оформляють дуже непослідовно: літера буває великою і малою, а між нею і цифрою ставлять дефіс, кому чи навіть тире, пор.: *будинок № 40-Б, будинок № 40-б, будинок № 40, Б, будинок № 40, б; будинок № 40 — Б.* Іноді малу літеру піднімають вище в рядку ще й підкреслюють: *будинок № 40, б.* Цифру від попереднього іменникового слова відокремлюють дефісом, комою чи тире: *Київ-210, Київ, 210, Київ — 210.* Щоб уникнути цих розбіжностей, потрібно запам'ятати, що в усіх названих позиціях потрібно ставити дефіс (див.: Український правопис, § 25, п. 4, е), е).

Отже, правильно писати *10-А клас, 10-Б клас; будинок № 40-А, будинок № 40-Б, будинок № 40-В; корпус № 3-А, корпус № 3-Б; Київ-1, Київ-205; Харків-10, Харків-184; БУ-1; БУ-2.*

Катерина Городенська

ційного потенціалу української мови й потребу практичного утвердження її державотворчих, комунікативних і освітніх можливостей.

Статтю отримано 09.12.2015

Vitalii Maksymchuk

National University of "Ostroh Academy", Ostroh

THE CONFERENCE "ACTUAL PROBLEMS OF UKRAINIAN LANGUAGE AND SPEECH'S CULTURE" IN OSTROH ACADEMY

The article is devoted to the short description of All-Ukrainian scientific and practical conference "Actual problems of Ukrainian language and speech's culture" that took place in Ostroh Academy November 5–6, 2015. The main theses of reports of famous Ukrainian linguists and educational specialists that testify about practical consolidation of state-created, communicative and educational functions of Ukrainian language have been explicated. The decision of conference addressing to Ministry of Education and Science of Ukraine has been given.

Мовна мозаїка

ЗУСТРІТИСЯ З ІВАНОМ ЛЕНЬО, ЛЕНЕМ ЧИ ЛЕНЬОМ?

Прізвища з наголошеним закінченням **-о** на зразок *Іваньо́, Бадзьо́, Леньо́, Маньо́, Панцьо́, Стасьо́, Яремцьо́* для багатьох незвичні, адже вони поширені переважно на Закарпатті, і досить складні для вживання. Багато хто не відмінює їх, бо, мабуть, ототожнює з невідмінюваними прізвищами на **-о** французького походження (*Гюго, Дідро, Руссо, Пікассо*). Це помічаємо, зокрема, й на сторінках преси, напр.: *Український гурт Козак System знають у світі. Про принципи у творчості й житті загалом та плани на майбутнє розпитуємо в Івана Леньо та Володимира Шерстюка* (Україна молода, 15 — 16 січня 2016). Проте вони помиляються. Відповідно до чинного «Українського правопису» чоловічі прізвища на **-о** (пор.: *Бойко, Собко, Нестайко*, а також *Іваньо́, Бадзьо́, Леньо́, Маньо́, Панцьо́, Стасьо́, Яремцьо́*) в українській мові потрібно відмінювати як іменники чоловічого роду II відміни з таким самим закінченням (див. § 102), але прізвища *Бойко, Собко, Нестайко* та ін., основа яких закінчується на твердий приголосний, — як іменники твердої групи *батько, дячко* і под., а прізвища *Іваньо́, Бадзьо́, Леньо́, Маньо́, Панцьо́, Стасьо́, Яремцьо́* та ін. з основою на м'який приголосний — як іменники м'якої групи *неньо* (діал. *батько*), *няньо* (діал. *тато*). Але за м'якого типу відмінювання ці прізвища в давальному, орудному та місцевому відмінках мають форми, яких не вживають на Закарпатті, очевидно, тому, що вони своїм звуковим складом відрізняються від вихідного прізвища, пор.: Н. в. *Іваньо*, Д. в. *Іваневі*, О. в. *Іванем*, М. в. (на) *Іваневі*. Саме тому в «Українському правописі» 1990 року і в наступних його виданнях для них зроблено виняток: дозволено вживати їх у трьох названих відмінках також із закінченнями іменників твердої групи: у давальному та місцевому — з **-ові**, в орудному — з **-ом**, які приєднуються до основ прізвищ на м'який приголосний (див. § 102: *Іваньо́ — Іваня́, Іваньо́ві (Іваню́)* і т.д.). Зважаючи на цей виняток прізвища з наголошеним закінченням **-о** потрібно відмінювати так:

Н.	<i>Леньо́</i>	<i>Панцьо́</i>	<i>Стасьо́</i>
Р.	<i>Леня́</i>	<i>Панця́</i>	<i>Стася́</i>
Д.	<i>Леньо́ві (Леню́)</i>	<i>Панцьо́ві (Панцю́)</i>	<i>Стасьо́ві (Стасю́)</i>
З.	<i>Леня́</i>	<i>Панця́</i>	<i>Стася́</i>
О.	<i>Леньо́м</i>	<i>Панцьо́м</i>	<i>Стасьо́м</i>
М. (на)	<i>Леньо́ві (Леню́)</i>	<i>Панцьо́ві (Панцю́)</i>	<i>Стасьо́ві (Стасю́)</i>
К.	<i>Леню́</i>	<i>Панцю́</i>	<i>Стасю́</i>

Отже, відповідно до чинного «Українського правопису» правильно вживати: *Зустрітисся з Іваном Леньо́м; Надіслати Юрію Бадзьо́ві (Юрієві Бадзьо́); Передати Віктору Яремцьо́ві (Вікторіві Яремцьо́), Запросити Йосипа Стася́; Побувати в Павла Панця́.*

Катерина Городенська

- Активізувати лексикографічну критику.
- Здійснити комплексний перегляд жанрової різноманітності української лексикографії.

Статтю отримано 12.01.2016

Iryna Gnatyuk

Institute of the Ukrainian language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

“FORMATION OF SOURCES OF MODERN UKRAINIAN LEXICOGRAPHY”:
SCIENTIFIC COUNCIL PLENUM “UKRAINIAN LANGUAGE”

Scientific chronicle contains short abstracts of the reports of Scientific council members “Ukrainian language” at the plenum, held on December 3, 2015 at the Institute for the Ukrainian language of the National Academy of Sciences of Ukraine. They discussed topical issues of functioning of the Ukrainian language, its research, including determining the direction of leading Ukrainian modern lexicography to secure renewed source basis.

Мовна мозаїка

РІЗДВЯНІ СВЯТКІ, А НЕ СВЯТКИ

В українській мові слово *святкі* узвичаєне в трьох найвідоміших словосполученнях: *різдвяні святкі*, *великодні святкі* та *зелені (троїцькі) святкі*. Ними називають і саме свято, відзначаване церквою та людьми, і дні, упродовж яких воно триває. *Різдвяні святкі* — це прославляння народження Сина Божого Ісуса Христа і дні від Різдва до Водохрестя, напр.: *Надходили різдвяні святки* (І. Нечуй-Левицький); *Минули різдвяні святки* (І. Нечуй-Левицький). *Великодні святкі* — це святкування воскресіння Ісуса Христа і тиждень, що триває після Великодня, напр.: — *Христос Воскрес! з святками будьте здорові!* — сказала Параска, переступаючи через Кайдашів поріг (І. Нечуй-Левицький); *Після великодніх святків гінці з Запоріжжя дали звістку, що Богдан Хмельницький повертається вже від кримського хана* (О. Стороженко). *Зелені (троїцькі) святкі* — це свято, яке відзначають на п'ятдесятій день після Великодня, і дні, коли воно триває, напр.: *Раз перед зеленими святками Кайдаш послав Лавріна до млина* (І. Нечуй-Левицький); *Минулися і троїцькі святки — не посила Господь милосердний дощу...* (Г. Квітка-Основ'яненко). Сьогодні в офіційних привітаннях ширше вживають слово *свято* у формі множини, а саме *різдвяні свята*, *великодні свята*, *зелені свята*. Проте припускаються помилки у наголошуванні слів *святки* і *свята*, бо вимовлять зі *святками* під впливом російської мови (пор. рос. *святки*) та зі *святами*, у супереч нормативному наголошенню *святá*, зі *святáми*.

Отже, українською мовою правильно вживати *різдвяні святкі*, з *різдвяними святкі́ми*, *різдвяні святá*, з *різдвяними святáми*, *великодні святкі́*, з *великодніми святкі́ми*, *великодні святá*, з *великодніми святáми*, *зелені святкі́*, із *зеленими святкі́ми*, *зелені святá*, із *зеленими святáми*.

Катерина Городенська

Марію Яківну Плющ вирізняє велика любов до життя, бажання пізнати його неповторні й чарівні барви. Її любов зігріває всю родину — коханого чоловіка Миколу Романовича, сина та внучку.

Марія Яківна завжди в чудовій творчій і фізичній формі, сповнена бажання та рішучості досліджувати важливі наукові проблеми, жити активно й цікаво, збагачувати українське мовознавство новими ідеями та вагомими набутками.

Щиросердно вітаючи Вас, дорога Маріє Яківно, з **Високим і Славним Ювілеєм**, бажаємо невичерпної снаги для плідної творчої та освітнянської праці.

Зичимо справжнього поцінування Вашої багаторічної педагогічної та дослідницької праці задля розвою освіти й науки Української держави.

Нехай звеселяють Вашу душу неповторні щасливі миті земного життя.

Міцного здоров'я, творчої наснаги Вам для реалізації нових задумів, довгих щасливих років життя, родинного затишку і тепла!

Катерина ГОРОДЕНСЬКА

Інститут української мови НАН України, м. Київ

Статтю отримано 22.12.2015

Kateryna Horodenska

Institute of the Ukrainian language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

MAGNIFICENT PERSON MARIIA PLUSHCH

The article reveals the multifaceted scientific achievements of professor M. Plyusch, novelty of her research searches, her selfless pedagogical work. The significant contribution of scholar to the development of grammatical theory, derivatology, applied linguistics and Ukrainian linguistics is marked.

Key words: professor M. Plyusch, Ukrainian grammar, derivatology, education, linguistics.

Мовна мозаїка

ЗОЛОВОВАЛЮТНІ ЧИ ЗОЛОТО-ВАЛЮТНІ ЗАПАСИ УКРАЇНИ?

Орфографічні словники української мови запропонували писати разом новий складний прикметник *золотовалютний* у словосполученні *золотовалютні запаси*. Проте так писати його не можна, оскільки він виражає двоє окремих понять: *золотий запас*, тобто золото в зливках і монетах, що належить державі, і *валютний запас* — фонди держави в конвертованій валюті, які характеризують її платоспроможність. Це означає, що прикметники *золотий* і *валютний* тут граматично незалежні. Складні прикметники, утворені з двох граматично не підпорядкованих прикметникових основ, потрібно писати через дефіс (див.: «Український правопис», § 29, п. 26).

Отже, правильно писати *золото-валютні запаси України*.

Катерина Городенська